

Ventura Pons per duplicat

Per David Caño

Les seves memòries, acabades de publicar. A través de quinze persones, l'artista fa un delicat i exhaustiu repàs de la seva trajectòria vital.

En Ventura Pons és com aquell germà gran que comença a explicar anècdotes espatarrants durant el sopar de Nadal i monopolitza la conversa; aquell desconegut amb qui et topes una tarda de juliol en un bar i se't fa la matinada; aquella passió creativa de proximitat que de tan coneguda, pot semblar supèrflua, sobrera, que no calgui valorar-la, però que passat un temps te n'adones com n'és d'imprescindible.

Dic tot això arran de l'estrena de la seva darrera pel·lícula *Mil Cretins* i de l'autobiografia *Ventura Pons: Els meus (i els altres)* que tot just acaba de publicar Proa. En Ventura és un cineasta català que duu vint-i-dues pel·lícules a les espatlles i no sé quantes obres de teatre més al fons de la panxa; un amant demostrat de la narrativa catalana contemporània i de la seva dramaturgia; el llegat viu de qui ha conegut i treballat amb els grans noms de la flamant tradició artística del nostre país: Pere Quart, Espriu, Maria Aurèlia Capmany, Manuel de Pedrolo, Fabià Puigserver, Terenci Moix, Mary Sampere, Ocaña, El Gato Pérez, en Rubianes... per citar només alguns noms dels que ja són morts.

LA BIOGRAFIA

En el llibre esmentat, l'artista pren com a excusa quinze persones significatives –que han compartit mil vicis i desficiis amb ell– per fer un delicat i exhaustiu repàs de la seva trajectòria vital.

És així com en Ventura ens obre de bat a bat les finestres per parlar-nos dels seus estimats. La família amb les seves pèrdues, rialles i conflictes; els amics que sempre acaben esdevint guia i biga de suport, sobretot si trenques la frontera de l'especialització (sentiments-feina-quotidianitat) i els amors i desamors (parelles, teatre, cinema, hores noctàmbules). Una sort de complement per la pel·lícula de la que avui us parlem i que

ben segur us permetrà conèixer millor el productor-director-guionista i endinsar-nos amb pautes clares a la seva obra densa, completa, complexa...

15 SÓN 15

I parlant de xifres, segurament aquest és l'any número 15 d'en Ventura Pons. Perquè si són quinze les persones de les que s'ha aprofitat per fer un repàs de la seva vida també hem de fer constar que són quinze els relats d'en Monzó que ha volgut filmar i eixamplar.

Entre parèntesi, caldria remarcar que enguany la seva productora *Els films de la Rambla* celebra el seu vint-i-cinquè aniversari i que en les vint-i-dues pel·lícules que ha signat en Pons hi trobem el rastre d'un bon grapat de les primeres espases de la narrativa i dramaturgia catalana actual: L'Emili Teixidor (tan lloat últimament gràcies a l'èxit de *Pa negre*), en Ferran Torrent, en Josep Maria Benet i Jornet, en Sergi Belbel, la Lluïsa Cunillé, en Lluís-Anton Baulenas (a qui podeu llegir també en aquesta mateixa revista), en Jordi Puntí i el ja citat Quim Monzó. Alguns han gosat reincidir i tot.

EL BINOMI PONS-MONZÓ

Mil cretins arriba en un moment idoni. Després de l'èxit de l'exposició que en Julià Guillamón li va dedicar al Centre d'Art Santa Mònica i de les lloances que va merèixer el seu brutal discurs d'inauguració a la Fira de Frankfurt suposo que la tornada del binomi Pons-Monzó era inevitable.

En Quim Monzó i en Ventura Pons fa anys i panys que es coneixen i treballen junts. De fet, ja havien compartit viatges, fum poc il·luminat i guions molt abans d'aquella magistral *El Perquè de tot plegat* que en Ventura va gravar el 1995. En aquell temps ni l'un ni l'altre no eren uns desconeguts. En Monzó havia publicat onze llibres entre els quals destaquen: *Uff, va dir ell*; *Olivetti*, *Moulinex...*; *La magnitud de la tragèdia*; *Zzzzz*; *Benzina* i l'*Illa de Maians*. I en Ventura, a banda de totes les obres de teatre, havia dirigit l'imprescindible *Ocaña*, *Retrat intermitent*, l'irreverent *El Vicari d'Olot* amb guió de l'Emili Teixidor; *La Rossa del bar* i la *Putxa Misèria!* en la seva etapa de films de marginats i de barris baixos; *Què t'hi jugues, Mari Pili?* amb el seu repartiment de luxe i *Rosita, please* on hi podem trobar el debut d'en Joel Joan.

MIL CRETINS

Segurament és inevitable la comparació de

Mil Cretins amb el *Perquè de tot plegat*. Hi ha massa punts d'encontre: són dos films basats en llibres de relats d'en Quim Monzó i la seva petja inconfusible, amb un tractament narratiu i formal divers i innovador, i on es barreja la realitat i la ficció (element molt típic dins l'imaginari monzonià). I aquest fet, segurament, també ha condicionat en certa manera el treball d'en Ventura Pons.

Suposo que calia defugir la repetició, la sensació de *déjà vu* tot mantenint els encerts que han convertit el *Perquè de tot plegat* en un referent de la filmografia d'en Ventura Pons i del cinema català, en general. Per tant, l'aposta era arriscada. I ho era perquè sempre és difícil dur al cinema un conjunt de contes, i més si vols ser original i transgressor, i encara més si has de defugir un referent com el que ja hem citat.

El plantejament inicial, però, era del tot prometedor: un escriptor (àlter ego d'en Monzó) davant d'un ordinador teixint una xarxa d'històries relacionades fins arribar al desenllaç: l'encontre tragicòmic del propi escriptor amb els pares que sobreviuen en una residència però que frisen per morir. Des de l'obertura del film, s'hauria evidenciat com l'escriptor duia aquest clima d'hospitals, de residències i d'amargor (i solitud) en la vellesa a la ficció recollint els serrells de la seva pròpia experiència. I l'element rodó hauria estat aquest bucle final i l'aparició felliniana dels personatges que l'esperonen a gaudir de l'arribada de la primavera.

L'error monumental del film penso que rau en la seva segona part. En Ventura decideix estructurar la pel·lícula en tres capítols –en una mena de burla dels tres actes convencionals:

El primer són vuit relats de ficció contemporanis on els protagonistes s'interrelacionen (això és un gran encert de guió per part del Ventura Pons); el segon són sis relats amb personatges ben coneguts per tothom i on en Monzó varia la història original i en Ventura Pons ret una mena d'homenatge al cinema mut; i el tercer és un únic relat on arribem a la realitat de l'escriptor i el seu encontre amb els pares i els seus protagonistes.

L'inici de l'escriptor que ens duu a la ficció del primer capítol és un encert, l'interrelació dels personatges que ens van aconduint per tot el capítol també és un aposta ben destacable i treballada, i no cal dir que l'escriptura i l'imaginari d'en Monzó són inqüestionables (si funciona bé

Una pila de cares conegudes protagonitzen els quinze relats de *Mil cretins*, l'última pel·lícula del realitzador barceloní.

El cineasta ha tornat a adaptar l'obra narrativa de Quim Monzó.

perquè modificar-ho?). Per tant, l'únic tret que li podem fer al primer capítol –i que lliga amb el segon punt– és la selecció de les històries.

El tractament de tots els relats és encertat, però alguns són més punyents, més resolutius o senzillament més atractius que els altres. De la primera part caldria destacar el *Senyor Beneset* amb aquest surrealisme que ja ens va sorprendre en el relat d'en Monzó, *La Carta* un conte afortunadament manllevat d'*Olivetti*, *Moulinex...*, la *Lloanxa* segurament el relat més reeixit del film juntament amb aquest *Dissabte* magistral i on l'actuació de la Julieta Serrano és magníficament inoblidable.

Els quatre relats restants del primer acte donen la sensació de ser de transició però no de contingut. Són més curts i no aconsegueixen reflectir la fusió de sorpresa i brevetat tan característica d'alguns dels contes d'en Quim Monzó. *Un tall* i *La forquilla* potser s'haurien pogut mantenir, tot i que disposant de l'obra completa de Monzó penso que hi ha relats més interessants, sobretot si es podia traspasar el lligam de *Mil Cretins* per incorporar-hi altres contes. Fins i tot, i quedant-nos amb *Mil Cretins*, es troben a faltar l'*Amor és etern* un relat que segurament hauria donat molt de joc o *Enllà de la Nafra* que podria haver donat continuïtat al relat dels escriptors i a més li hauria permès realitzar alguna seqüència de bar, de nit, tan característica dins l'obra d'ambdós autors.

El segon capítol ja he dit que, des del meu punt de vista, és un error. És una llàstima, perquè sé que en Ventura Pons s'ha format expressament per realitzar-ho i que hi ha dedicat molts esforços. Però també cal ser sin-

cers i dir que el director es precipita en aquest afany estètic i no s'adona que trenca el ritme de l'obra i li nega la possibilitat de retornar a l'excel·lència de les seves obres puntals: *Actrius* (amb la tornada al cine de l'Espert vint anys després), *Carícies*, *Amic/Amat* o *Morir (o no)*.

Sóc conscient que l'estructura és una aclucada d'ull –a la inversa– del *Perquè de tot plegat* (recordem que llavors era ficció-realisme-ficció), que és una innovació formal i una aposta ben interessant com també es va arriscar al *Perquè...* però el que podia semblar original en la primera història acaba convertint-se amb un trànsit feixuc, com d'una obligació d'anuncis perversos que ens impedeixen retornar al film que estàvem mirant. Al meu entendre, crec que hauria estat millor suprimir aquesta segona part tot allargant la primera i introduint/seleccionant alguns relats contemporanis més. Era més senzill prescindir de *La sang del mes que ve* i d'*Una nit* que no anar a buscar quatre relats més a *Guadalajara* i al *Perquè de tot plegat* alhora que això li permetia mantenir o eliminar aquesta divisió per capítols.

I si en Ventura Pons tenia ganes de retre un homenatge a la tradició escenogràfica catalana del final del XIX i a l'origen del cinema fins arribar a Rohmer hauria pogut fer-ho de forma molt més radicalitzada i completa en algun seu projecte futur. Sempre s'ha dit que els termes mitjos no són bons.

CONCLUSIÓ

Ventura Pons és un dels pocs directors que pot afirmar que ha treballat amb el bo i millor de la interpretació catalana, tot fent algunes aclucades d'ull al cinema espanyol

(Cayetana Guillén Cuervo, José Coronado o Aitana Sánchez Gijón). Des de les Sardà, Espert, Lizarán, Elías i Mercè Pons fins als Josep Maria Pou, Lluís Homar, Roger Coma, Sergi López i Joel Joan.

El fet d'envalentonar-se i crear una productora pròpia li ha permès realitzar tots els projectes que li han vingut de gust; sense limitar-se ni moderar-se en concessions imposades ni haver de discutir massa foteses feixugues; podent així concentrar-se exclusivament en els aspectes més creatius de la seva professió. Amb tot, i malgrat que aquesta és indiscutiblement la millor de les opcions possibles, cal dir que potser en alguna ocasió li pot haver jugat alguna mala passada en forma de precipitació i manca de reflexió.

Després d'uns orígens pletòrics –bé si es pot dir que dotze pel·lícules són un origen– en Ventura Pons ha entrat en una certa deriva (mai millor dit) on li cal reconduir i reformular el que vol fer i sobretot el que sap i pot fer bé. Amb *Mil cretins* sembla que ha tornat al seu bon cinema, i això és una gran notícia, malgrat no sigui l'excel·lent pel·lícula que tots esperàvem al conèixer el retorn de l'admirat tándem Ventura Pons-Quim Monzó. ■

Algunes referències en forma de recomanació:

Monzó, Quim: *Mil Cretins*. Quaderns Crema, 2007.

Monzó, Quim: *Vuitanta-sis contes*. Quaderns Crema, 1999.

Pons, Ventura: *Els meus (i els altres)*. Proa Edicions, 2011.